

Grenseløse tegn? – Mobilitet og tegnspråk i Norden



Innehållsförteckning

Forord	3
Innledning	5
Overordnede føringer	7
Tegnspråktolking i Norden	10
15 cases – Teckenspråkiga beskriver sina gränshinder	18
Utfordringer	26
Anbefalinger	30
Vider arbeid med tema i Norden	32
Litteratur	34
Om denne publikasjonen	35

Forord



Fri bevegelse og et felles nordisk arbeidsmarked er hjørnестener i det nordiske samarbeidet. Det er en målsetning at Norden skal være verdens mest integrerte region i 2030.

Arbeidet med å fjerne grensehindringer i Norden handler om å skape et mer åpent Norden. Det skal være mulig å flytte, pendle, studere og drive virksomhet på tvers av landegrensene i Norden, uten at en risikerer å havne i en gråsoner eller bli hindret av uklare lover og regler. Dette arbeidet er prioritert av Nordisk ministerråd.

I bærekraftsmålene i Agenda 2030 forplikter Norden seg til å skape et arbeidsmarked der flere får mulighet til å delta. Det nordiske åpne arbeidsmarkedet kan illustreres ved at det i Øresundsregionen er 18 200 som daglig krysser landegrensen for å jobbe i nabolandet. Mennesker med nedsatt funksjonsevne må være en del av den ønskede høye sysselsettingen i Norden. Inklusjon i arbeidslivet for denne gruppen oppnås gjennom å redusere funksjonshemmede barrierer samt styrke praktisk og sosial tilrettelegging og gode støttesystemer. Av og til snubler denne intensjonen om inklusjon i arbeidslivet i ulike ordninger og praksiser når mennesker med nedsatt funksjonsevne krysser landegrenser i Norden.

Grensehinderrådet er et politisk organ for de nordiske samarbeidsministrene. Rådet arbeider med å fjerne de hindringene som blant annet erfares av borgerne i et moderne åpent arbeids- og utdanningsliv. Samarbeidsministrene og Grensehinderrådet har gitt Nordens velferdssenter i oppdrag å kartlegge grensehindringer for døve tegnspråkbrukere. I tråd med Nordens velferdssenters mandat om å jobbe for å gjøre Norden mer tilgjengelig for mennesker med nedsatt funksjonsevne, er dette prosjektet gjennomført og denne rapporten utarbeidet.

I Norden er konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne inntatt som styringsdokument. Nasjonene har som partnere i konvensjonene forpliktet seg til å bidra til at døve som kommuniserer ved tegnspråk, har lik rett til arbeid og tilgang til arbeidslivet som andre. Myndighetene har også forpliktet seg til rimelig tilrettelegging på arbeidsplassen for tegnspråkbrukere. (§27 Konvensjon om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne)

Denne prosjektrapporten beskriver de grensehindrene som døve tegnspråklige erfarer når de krysser landegrenser i forbindelse med utdanning, arbeid og hverdagsliv. I et åpent arbeids- og utdanningsliv opplever tegnspråkbrukere andre grensehinder enn mange andre som

krysser landegrenser i forbindelse med arbeid. Prosjektrapporten kommer med noen anbefalinger for å fjerne de grensehindrene som beskrives.

Vi vil takke Døves Nordiske Råd og Døves Nordiske Ungdomsråd for samarbeidet i dette prosjektet, Pia Johnsson-Sederholm og Jannicke B. Kvitvær for å ha beskrevet de grensehindrene som tegnspråklige har erfart – og alle ekspertene som har bidratt med kunnskap om regler og praksis i de nordiske landene.

Eva Franzén

Direktør

Nordens velferdssenter

Innledning



Personer med funksjonsnedsettelse står overfor flere og andre grensebarrierer enn personer uten funksjonsnedsettelse når de reiser og flytter til et annet nordisk land.

Tegnspråklige med redusert hørsel opplever i dag grensehinder når de krysse nordiske landegrenser. Tegnspråklige er avhengige av tegnspråk for å samhandle og delta.

Det nordiske tegnspråkene er mer varierte enn de talte nordiske språkene. Tegnspråktolking på eget språk er nødvendig for tegnspråklige når de jobber, studerer eller er i et annet land av andre årsaker. Begrensinger i nasjonale regelverk for tolkebistand i andre nordiske land er opplevd som en barriere for de hørselshemmede. Forskjeller i regelverk, praksiser, saksbehandlingstid, tilgjengelighet på tegnspråktolker og fravær av et felles nordisk personnummer eller ID-nummer er noen av barrierene som tegnspråklige møter. Nasjonale ID-nummer/personnummer er ofte nødvendig for å få velferdstjenester, inkludert bistand med tegnspråk i det landet man oppholder seg i. I forbindelse med flytting fra et nordisk land til et annet vil kravet om nasjonalt personnummer, og saksbehandlingstiden for å få dette, sette tegnspråklige i en sårbar situasjon. Det kan være perioder der den hørselshemmede står uten mulighet til å samhandle med hørende eller delta i samfunnslivet på lik linje med de fleste andre.

Hørselshemmede tegnspråkbrukere utgjør en relativt liten del av innbyggerne i Norden, anslagsvis mindre enn én per tusen innbyggere. Gruppens delaktighet i samfunnet er sårbar og delvis avhengig av tegnspråktolking. Når hørselshemmede tegnspråklige krysser landegrenser i Norden, blir denne sårbarheten forsterket på grunn av språklige utfordringer og avhengigheten av begrensede eller uavklarte velferdstjenester.

[Nordisk ministerråds handlingsplan for funksjonshindersamarbeid](#) er en av aktivitetene å øke kunnskapsnivået og skape nettverk på temaet om mobilitet for mennesker med nedsatt funksjonsevne. I prosjektet om nordisk mobilitet for tegnspråkbrukere er målsetningen å samle erfaringer om grensehinder for denne gruppen. Erfaringene samlet i dette prosjektet, og presentert i denne rapporten, vil inngå i kunnskapsgrunnet som Grensehinderrådet til Nordisk ministerråd benytter i endringsarbeid for å fjerne grensehinder i Norden. Nordisk ministerråds mobilitetsprogram har initiert dette prosjektet. Prosjektet har sett på de spesifikke barrierene som tegnspråklige opplever i forbindelse med å studere, arbeide eller delta i sosiale sammenkomster. Dette er barrierer som oppstår på grunn av organisering, regelverk eller praksiser som

regulerer tilgang på tolketjenester.

Denne rapporten oppsummerer erfaringene som har framkommet i prosjektet, og den kommer med anbefalinger for reduksjon av grensebarrierer.

Overordnede føringer

Ifølge den nordiske samarbeidsavtalen har nordiske borgere rett til å bevege seg fritt i de nordiske landene (Helsingforsavtalen, 1962). Samarbeidsavtalen gir nordiske borgere rettigheter i andre nordiske land når det gjelder helse, arbeidsliv, høyere utdanning og kultur- og fritidsmuligheter. Den nordiske samarbeidsavtalen er oppdatert flere ganger siden den trådte i kraft, men inneholder ingen punkter om tegnspråktolker som kan bidra til hørselshemmedes frie mobilitet i Norden.



Alle de nordiske landene har anerkjent målsetningene i FNs konvensjon om rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Det innebærer en forpliktelse til at mennesker med nedsatt funksjonsevne ikke diskrimineres. FN-konvensjonen inkluderer alle nordiske borgere. Hørselshemmede nordiske borgere som benytter tegnspråk, opplever utfordringer med å kunne delta og utrykke seg på tegnspråk når de krysser en landegrense i Norden.



Tegnspråkenes ulikheter

Det kommuniseres på flere tegnspråk i Norden. Det finnes mange

likheter mellom tegnspråkene, men ikke mer enn at de skandinaviske talespråkene likner mer på hverandre enn de skandinaviske tegnspråkene.

Det kommuniseres på finsk og finlandssvensk tegnspråk i Finland, svensk tegnspråk i Sverige, norsk tegnspråk i Norge, islandsk tegnspråk på Island, dansk tegnspråk i Danmark, på Færøyene og på Grønland. I Sápmi følger tegnspråkbruken i hovedsak landegrensene.

Både i Sápmi, på Færøyene og på Grønland er bruken av lokale tegn så stor at de kan betraktes som egne dialekter. Blant tegnspråklige innvandrere kommuniseres det også på deres opprinnelseslands tegnspråk (Hoyer & Alanne, 2008).

Tegnspråk er i noen grad mindre standardisert enn nasjonale talespråk blant annet på grunn av utvikling av regionale språkpraksiser (Napier, 2020).

Et konkret eksempel på den største ulikheten mellom de nordiske tegnspråkene er håndalfabetet. Det svenske håndalfabetet og håndalfabetene i de øvrige nordiske landene har store ulikheter. For å kunne benytte nasjonale tegnspråktolker er det en forutsetning at den hørselshemmede lærer seg det nasjonale tegnspråket og spesielt håndalfabetet.

Ingen kan forvente at personer utenfor Sverige kan forstå det svenske håndalfabetet første dagen i Sverige, selv om de har hatt kjennskap til sitt eget håndalfabet hele livet.

Nordiske borgere som flytter rundt i Norden, vil oppleve at språket er en barriere. De språklige barrierene er også til stede for tegnspråklige. De nordiske tegnspråkene er forskjellige. For å bli forstått eller forstå vil en tegnspråkbruker være avhengig av å lære seg et nytt tegnspråk ved flytting mellom landene. Barrieren med å lære seg et nytt tegnspråk skal ikke undervurderes, men det å lære seg et nytt språk (tale- eller tegnspråk) er en barriere som oppleves av de fleste nordiske borgere som flytter og etablerer seg i et annet nordisk land.

Døves erfarte grensehinder

Nordens velferdssenter har gjennomført et kartleggingsprosjekt om mobilitet og tegnspråk i Norden. Prosjektet er gjennomført i partnerskap med Døves Nordiske Råd (DNR) og Døves Nordiske Ungdomsråd (DNUR). Som en del av prosjektet ble det gjennomført [et seminar om mobilitet og tegnspråk i Norden](#), i København 27.–28. september 2021.

På seminaret ble det presentert konkrete eksempler på hvilke

utfordringer som oppstår når en hørselshemmet person reiser mellom nordiske land for en kortere eller lengre periode.

FAKTA / Grunnlagt i 1907

Døves Nordiske Råd (DNR) er en organisasjon som arbeider for likestilling for døve. DNR ble grunnlagt i 1907, men først etter 1950 ble samarbeidet jevnlig. De samles til møter og workshops to ganger i året. Døves Nordiske Ungdomsråd (DNUR) ble opprettet i 2002, og de samles også to ganger årlig, enten til et møte eller et ungdomsseminar.



Tegnspråktolking i Norden

På prosjektets seminar om mobilitet og tegnspråk, september 2021, redegjorde representanter for tolkeforvaltningene i Danmark, Finland, Island, Grønland, Norge og Sverige for sine respektive tjenester.



Tolksystemene i de nordiske landene er like på to vesentlige punkter:

- De er offentlig finansiert.
- Det er en hovedregel at tolkebrukeren er folkeregistret i landet for å kunne bestille og få dekket kostandene ved tegnspråkstøtte fra det offentlige.

De nordiske tolketjenestene er utover dette ulike i organisering, regelverk og praksis.

Presentasjon av tegnspråkadministrasjon

Danmark

**Presentert av Bo Kragelund, leder av
Tolkemyndigheden.**

I Danmark har de offentlige sektorene et selvstendig ansvar for kostnadene ved å gi tolkebistand. Sektoransvar innebærer at den offentlige myndigheten som yter tjenester eller tilbud, er ansvarlig for tilgjengelig tolkebistand med tegnspråk for personer med

hørselshemming der det er nødvendig.

Tolkemyndigheten i Danmark har ansvar for å tilby og dekke kostandene ved tolkebistand der det ikke er annen ansvarlig offentlig sektor eller annen lovgiving som har ansvar.

Hørselshemmede som i kortere eller lengre tid oppholder seg i Danmark, har rett til tolkebistand som vurderes som avgjørende eller akutt dersom følgende to krav er oppfylt:

1. Ha en hørselshemming, slik at borgeren trenger en tolk for å kunne kommunisere med andre.
2. Oppholde seg lovlig i Danmark.

Nordiske statsborgere har ubegrenset rett til innreise og opphold i Danmark, jf. Udlændingelovens § 1, og derav alltid lovlig opphold i Danmark. I tråd med den Nordisk Konvention af 14. juni 1994, om Social Bistand og Sociale Tjenester, artikkel 4, likestilles nordiske statsborgere med landets egne statsborgere når det gjelder sosiale tjenester og bistand.

EU-borgere kan oppholde seg lovlig i Danmark i inntil tre måneder, hvis man er arbeidssøker i inntil seks måneder. I tråd med EU-regler likebehandles EU-borgere med danske borgere når det gjelder sosialtjenester.

Statsborgere utenfor EU og Norden har lovlig opphold i Danmark hvis de har gyldig visum.

Tolkemyndigheten dekker kostnader til tolkebistand for nordiske og EU-borgere i Danmark, til aktiviteter som for eksempel begravelser, brylluper, andre fester, møter, arrangementer, konferanser og fritidsaktiviteter.

De nordiske borgerne som ønsker tolkebistand fra Tolkemyndigheten, må først registrere seg som tegnspråkbruker hos Tolkemyndigheten. De kan da søke om tolkebistand på like fot med danske borgere.

I Danmark har borgere fra Færøyene og Grønland har de samme rettighetene til tolkebistand i forbindelse som danske borgere. Studenter fra Norden for øvrig har også de samme rettighetene som danske borgere til tolkebistand i utdanningen.

Tolkemyndigheten i Danmark henviser danske borgere som ønsker tolkebistand til private aktiviteter i andre nordiske land, til respektive nasjonale tolkemyndigheter. Deres erfaring er at danske borgere i noen tilfeller har fått tolkebistand i Norge og Sverige, og i noen tilfeller fått avslag på sine søknader i henhold til de nasjonale reglene. Danske borgere som skal til internasjonale idrettsstevner eller delta i funksjonshinderpolitisk arbeid i utlandet, kan få støtte til tolkbistand

samt reise-og oppholdsutgifter til tolken av Tolkemyndigheden.

Ressurser:

[Den Nationale Tolke Myndighed](#)

Finland

Presentert av Hannaliisa Huhtinen, Viittomakielialan Osuuskunta Via (Andelslaget Via inom Teckenspråksbranchen).

Det offentlige dekker utgifter til tegnspråktolking via FPA (Folkpensionsanstalten, Lag om tolkningstjänst för handikappade personer), forutsatt at personene er bosatt i Finland og har en fungerende kommunikasjonsmetode. Det kan gis støtte til tolketjeneste på minst 180 timer per år for dem med tale- eller hørselsskade, og minst 360 timer per år for dem med syn- og hørselsskade. Dette kan være i forbindelse med studier etter grunnutdanningen, arbeid, hverdags- og organisasjonsliv, fritid eller rekreasjon.

Lov om tolketjenester for mennesker med funksjonsnedsettelse er en lov som omhandler områder og situasjoner som ikke omfattes av annen lovgiving. I henhold til denne loven ytes det tolkebistand i forbindelse med for eksempel helsetjenester eller domstolsbehandling der bistand til tolketjenester ikke er tilstrekkelig for den aktuelle situasjonen.

Det offentlige dekker tegnspråktjenester i utlandet i inntil 14 dager. Tegnspråktolking kan gis ved lengre studier eller arbeidsopphold i utlandet, enten som nærtolking eller på distanse med videotolking.

FPA (Folkpensionsanstalten) kjøper tolketjenester fra private tolkefirmaer og formidler de private leverandørenes tolketjenester til publikum. Andelslaget Via inom Teckenspråksbranchen er et eksempel på et privat tolkefirma. Dette firmaet leverer tolketjenester til hørselshemmede. Andelslaget består av 34 medlemsbedrifter med til sammen 90 tolker over hele Finland.

Ressurser:

[Lag om tolkningstjänst för handikappade personer 133/2010 - Ursprungliga författningar](#)

Behöver du tolk pga funktionsnedsättning?

https://www.kela.fi/documents/12084/0/Tolktjanst_behover_du.pdf/c12daa5f-dc97-4b52-b3b8-fe1d5cf67150

Færøyene

Ressurser:

[Teknmálstulkatænastan](#)

Grønland

Ressurser:

[NII Medlemmer \(niik.gl\)K](#)

[Kalaallit Tusilartut Kattuffiat \(KTK\)](#)

Island

Presentert av Árný Guðmundsdóttir, fagdirektør tegnspråk, tolk og Samskiptamiðstöð heyrnarlausra og heyrnarskertra (Kommunikasjonscenter for døve og hørselshemmede).

Utgifter til tegnspråktolking på Island dekkes av ulike offentlige instanser avhengig av situasjon. Kommunene dekker utgifter til tegnspråktolking i grunnskole, utdanningsdirektoratet dekker tolking på videregående skole og universitetene dekker for egne studenter. Den statlige nyhetskanalen og den islandske kirken dekker selv kostandene til tegnspråk, og tolking i rettsinstanser dekkes av justismyndighetene. Andre offentlige myndigheter dekker kostandene for tolking til enkeltpersoner.

Kommunikasjonscenteret tilbyr kostnadsfri tolking til private situasjoner og på arbeidsplasser som ikke har mulighet til å dekke

dette selv.

Opplæring i islandsk tegnspråk tilbys av både Hørselshemmedes forbund og Kommunikasjonssenteret når det finnes midler til å gjennomføre slike kurs.

Praksis på Island er at innflyttere til Island skal ha bodd i landet i minst seks måneder for å få all service gratis – dette inkluderer også tegnspråktolkning. Hvis man har islandsk ektefelle, kan det gjøres unntak. I noen tilfeller kan arbeidsgivere være villige til å betale for tolking i forbindelse med nødvendig nyansatt-/internopplæring.

Tolketjeneste opplyser at de noen ganger fakturerer tegnspråkbrukerens opprinnelsesland i forbindelse med medisinsk behandling.

Ressurser:

[Samskiptamiðstöð heyrnarlausra og heyrnarskertra](#)

Norge

Presentert av Berit A. Søgård og Linda Stadshaug, Styringsenheten, NAV Hjelpemidler og tilrettelegging.

Tolketjenester gis med hjemmel i folketrygdloven. NAV er forvaltningsorgan og tildeler kostnadsfritt individuelle tolketjenester i: arbeidsliv, høyere utdanning, lege/helse/polikliniske tjenester, dagligliv. Ulike offentlige sektorer dekker kostandene til tolking: kommune for grunnskole, fylkeskommune for videregående opplæring og offentlige etater for egne tolkebehov, for eksempel pressekonferanser fra regjeringen.

Det er et krav at gratis tolketjenester gis til dem som er medlem i folketrygden, det vil si å ha vært bosatt i Norge i minimum 12 måneder. Er du utenlandsk statsborger og døv, døvblind eller hørselshemmet, kan du benytte deg av NAVs tolketjenester hvis du oppfyller ett av følgende vilkår:

- Du er medlem i folketrygden. Alle som er bosatt i Norge, er medlem i folketrygden. Du må ha oppholdt deg i Norge i minst 12 måneder eller oppholdet må være ment å vare så lenge for at du skal bli regnet som bosatt. Oppholdet må være lovlig. Se folketrygdloven § 2-1.
- Du oppholder deg i Norge i en kortere periode og opplever fare for liv og helse. Dette kan gjelde asylsøkere, ferierende og andre.

Tolketjenesten formidler tolker som først og fremst oversetter

mellom norsk tale og norsk tegnspråk (med tilpasninger) eller skriftlig norsk.

Det offentlige dekker tolketjenester til nødvendig, kortvarig opphold i utlandet. Da dekkes reise og oppholdsutgifter til tolk fra hjemlandet. I forbindelse med utdanningsreiser må dette utenlandsoppholdet være en del av skolens obligatoriske undervisning, og behovet må være bekreftet av skolen eller opplæringsstedet. Det samme gjelder tolking i arbeidslivet til nødvendige, kortvarige opphold i utlandet.

For barn (under 18 år) dekker NAV tolketjenester i dagliglivet og reise- og oppholdsutgifter i forbindelse med feriereiser, helsereiser og organisasjonsreiser. For voksne (over 18 år) dekker utgifter til tolk, men ikke reise- og oppholdsutgifter for tolken.

Norsk tolkeforvaltning opplever utfordringer med at den nordiske konvensjon om sosialhjelp og sosiale tjenester forstås ulikt i de nordiske landene. Dessuten har man kapasitetsutfordringer når det gjelder å få tak i nok tegnspråktolker og definisjonsutfordring med hva som er et kortvarig, nødvendig opphold i utlandet.

Ressurser:

[Tolketjenesten](#)

Sverige

Presentert av Karolina Glifford, leder og Marianne Risberg, nestleder, TALFÖR- Tolkcentralernas ArbetsLedarFÖRening.

Tolketjenesten i Sverige er delt opp i 21 regioner. De regionale tolkesentralene er underlagt regionenes forvaltning av Hälso- och sjukvårdslagen, HSL. De regionale tolkesentralene tilbyr «tolktjänst för vardagstolkning för barndomsdöva, dövblinda, vuxendöva och hörselskadade».

Hverdagstolking innebærer tolking i dagligdagse situasjoner som for eksempel legebesøk, foreldremøter, informasjonsmøter og fagforeningsmøter, møter med bank, håndverkere og meglere. Det er også mulig å få tolkebistand i sosiale sammenhenger som dåp, bryllup, begravelser, foreningsliv og fritidsaktiviteter. Forutsetningen for tolkebistand er at borgeren er folkeregistret i regionen.

Ulike forvaltningsmyndigheter og private har ansvar for tegnspråktolking i egen virksomhet, for eksempel har undervisningsmyndighetene ansvar for tolking i utdanning.

Post- och telestyrelsen (PTS) har ansvar for den nasjonale formidlingstjenesten Bildtelefoni.net. Dette er en tjeneste som er tilgjengelig 24/7 og kostnadsfri.

«Den samtalsförmedlande tjänsten Bildtelefoni.net möjliggör för personer som använder svenskt teckenspråk och personer som använder svenskt tal att ringa till varandra. Dessutom kan två eller flera personer som befinner sig på samma plats få samtal distanstolkade.»

Utfordringer som svenske tolkeforvaltere opplever, er prioriteringer på grunn av presset økonomi og mangel på tolker.

Ressurser:

[Tolkcentralerna i Sverige](#)

[Sveriges Teckenspråkstolkars Förening \(STTF\)](#)

[Bidrag till litteratur och tolk för anställda personer med syn- eller hörselnedsättning](#)

Åland

Presentert av Pia Grüssner, leder Ålands Hörselförening r.f.

På Åland organiseres tegnspråktjenesten på samme måte som i Finland. Rammene for tegnspråktjenesten er de samme som i Finland, og søknad om tolkebistand sendes til Folkpensionsanstalten (FPA).

Det er få døve på Åland. I hørselsforeningen er det omkring 800 medlemmer med nedsatt hørsel og andre hørselsproblemer som for eksempel tinnitus eller Ménières sykdom. Det bor ingen tegnspråktolker permanent på Åland. Eventuell tolkebistand løses

ved fjerntolking fra tolkefirma i Finland over Zoom, Teams eller liknende. På Åland benyttes hovedsakelig det rikssvenske tegnspråket. Ved hjelp av fjerntolking kan det også tolkes på det finlandssvenske tegnspråket og det finske tegnspråket. Det er store forskjeller mellom disse tre tegnspråkene.

Ressurser:

Ann-Charlotte Åkergård, Tecken-Lottas Handverk – Teckenundervisning i TSS, teckenspråk och tecknad svenska. tecken.lottas.handverk@gmail.com

Anna Vesa, Ålands Hörselförening

info@horsel.ax

[Ålands Hörselförening – Ålands handikappförbund](#)

15 cases

15 cases – Teckenspråkiga beskriver sina gränshinder

Pia Johnsson-Sederholm har samlat och systematiserat case som exemplifierar de hinder som teckenspråksbrukare stöter på när de korsar de nordiska gränserna i samband med arbete, studier eller fritiden



Här presenteras hennes case på originalspråket svenska.

Johnsson-Sederholm summerar sina case med:

«De finner kärlek, vänskap eller arbete och vill flytta, men det som de har tillgång* till i hemlandet försvinner på grund av hur reglerna ser ut i de nordiska länderna. Grundtanken är att det ska vara lätt att röra sig runt i Norden men på grund av de politiska besluten och på grund av beslutsfattare har det snarare skapats många hinder för teckenspråksanvändare.»

«Det finns stora friheter för de hörande att röra sig runt i Norden, men döva och hörselskadade, som är tolkanvändare, har ingen frihet att röra sig runt utan hamnar mellan olika system hela tiden, system som utgör ett hinder för både den nordiska språklagen och det nordiska samarbetet kring mobilitet.»



I arbetslivet



Case 1 – Dagpendlare

En dansk, döv medborgare flyttar och folkbokför sig Sverige, men vill fortsätta arbeta i Danmark och stöter på problem när hen söker arbete där. Personen sägs inte längre ha rätt till tolk i Danmark på grund av att hen är folkbokförd i Sverige och därför inte är kvar i systemet.

Det krävs en dialog med kommunen där arbetsgivaren finns för att till slut lösa tillgången till tolk enligt de danska reglerna. Att personen är dansk underlättade det hela.

Case 2 – En arbetsgivare i två länder

En svensk, döv medborgare folkbokförd i Sverige får anställning hos ett företag som är både svenskt och danskt, men registrerat i Danmark. Från början är det problematiskt att få ersättning från Arbetsförmedlingen på grund av att företaget är registrerat i Danmark. Därefter uppstår det problem för tolkcentralen att acceptera uppdrag på grund av att arbetsplatsen även använde danska utöver svenska.

Företaget tillhör två länder, men på grund av att tolkanvändaren är folkbokförd i Sverige gäller de svenska reglerna. Om personen istället hade varit folkbokförd i Danmark hade de danska reglerna gällt och Danmark därmed även stått för en del av tolkkostnaderna.

Men personen i fråga kan inte danskt teckenspråk och att folkbokföra sig i Danmark skulle innebära att personen förlorade sin rätt till att använda svenskt teckenspråk, då danska teckenspråkstolkare inte kan översätta till svenskt teckenspråk. Eftersom personen inte kan danskt teckenspråk skulle detta därför försvåra kommunikationen i arbetet, trots tillgång till tolk.

På arbetsplatsträffarna missas en hel del information på grund av att de tolkar som skickas på uppdragen inte alltid förstår danska.

Detta sker trots att det finns tolkar som kan klara av uppdraget. Företaget har avtalstolkar, men används dessa är det företaget som får stå för kostnaderna, även om tolkarna används vid arbetsplatsträffar, som ligger under tolkcentralens ansvar.

Case 3 – Veckopendlare

En norsk medborgare flyttar till Sverige och folkbokför sig där. Personen veckopendlar till sitt arbete i Norge och stannar med andra ord i Norge några nätter per vecka. Det norska systemet bekostar tolkning i arbetslivet, men inte privat.

Det finns tolk tillgänglig på arbetsplatsen, men personen har inte tillgång till tolk utanför arbetet för exempelvis läkarbesök, evenemang och privata eller ideella möten.



Utbildning



Case 4 – Personnummer saknas

En norsk tolkanvändare flyttar till Danmark för att studera på en högskola, men stöter direkt på problem eftersom personen saknar danskt personnummer och får därför till att börja med inte någon tolk. Efter diskussioner och dialog och tilldelat danskt personnummer lyckas personen få tolk till sin utbildning.

Trots att personen får tolk och kan fortsätta sina studier uppstår det svårigheter i kommunikation mellan studenten och tolkarna eftersom den norska personen inte riktigt kunde uttrycka sig på danskt teckenspråk. Hen lärde sig att förstå danskt teckenspråk ganska väl efter någon månad, men det tog flera månader innan det kunde bli en bra tvåvägskommunikation, då tolkarna inte förstod norskt teckenspråk. Studenten tvingades därför lära sig ett nytt språk parallellt med studierna.

Case 5 – Finland erbjuder tolk i Danmark men ändrar sig senare

Finsk tolkanvändare flyttar till Danmark för att börja en utbildning. Dialog har förts mellan tolkanvändaren och de ansvariga för tolk i Finland där tolkanvändaren tydligt och klart talar om att det handlar om en tillfällig period som personen ska bo i Danmark, under studierna, och inte någon permanent flytt. Det är inga problem eftersom Finland har sagt att de har betalningsansvar och tolkanvändaren studerar i ett år.

Efter ett år får personen ett brev från Finland där de skriver att de vill utvärdera om de ska fortsätta betala för tolk, då personen inte längre är folkbokförd i Finland, vilket är ett av kraven enligt det finska tolksystemet. Personen får också höra av tolkbolaget som personen använder att Finland kräver återbetalning för ett års tolkning. Detta skapade stor oro för tolkanvändaren, eftersom ingen ville ta betalningsansvar.

Inte nog med det, så fick personen plötsligt inte längre tolk på sin fritid i Finland. Detta trots tidigare dialog där det bestämdes att personen skulle vara kvar i det finska socialförsäkringssystemet, som därmed även skulle täcka tolkbehovet i Finland. Kravet om att vara folkbokförd i Finland framfördes inte från början vilket försvårade det hela för personen. Dessutom krockar detta krav med de danska reglerna kring folkbokföring.

Det danska systemet fungerar så att personer som bor i Danmark längre tid än sex månader blir automatiskt folkbokförd där. Det ledde till att personen folkbokfördes i Danmark och hamnade därmed mellan de två olika systemen.

När Finland klargjorde att de inte tänkte fortsätta betala för tolkning i Danmark var personen tvungen att ta strid för sin rätt till att få tolkning betald av Finland i enlighet med det som var överenskommet från början. Tack vare personens nätverk och en släkting som är advokat kunde hen få igenom sin rätt, och Finland betalar fortsatt tolk till utbildningen.

Problemen slutar dock inte där. Eftersom personen inte är folkbokförd i Finland får hen inte tolk till fritidsaktiviteter i Finland, där personen har sina anhöriga och vänner. Det danska systemet erbjuder personen tolk i Danmark då denne är folkbokförd i Danmark, men betalar inte tolk i utlandet. Det innebär att personen hamnat mellan stolarna och ingen vill ta ansvar att erbjuda tolk i hemlandet Finland, inte ens Finland trots att det rör en medborgare.

Personen är efter flera års studier fortfarande fast mellan de danska och finska reglerna. Exempelvis får personen inte skaffa sig ett extrajobb, utöver studierna, trots att det hade gynnat personen att få arbetslivserfarenhet, för då dras tolkpengar från Finland in.



Privat och fritid



Case 6 – Akutfall

En dansk medborgare skadar sig i Sverige och söker akut vård och önskar tolk till läkarbesöket. Det går inte att få tolk eftersom personen inte är folkbokförd i Sverige och därför saknas i systemet. Personen har dock med sig sin svenska, döva partner till sjukhuset och på plats bestämmer de ihop med vårdpersonalen att använda den svenska personens personnummer för att kunna beställa tolk. Sjukhuset tvingas i sin beställning säga att tolken är till den svenska personen som behöver få information, och inte till patienten som är dansk.

Den svenska tolkcentralen levererar en tolk som inte kan översätta till danskt teckenspråk, och därför tvingas den svenska tolkanvändaren tolka mellan svenskt teckenspråk och danskt teckenspråk för att säkerställa att hans partner får rätt information från läkaren. Som tur är i detta fall kan den svenska tolkanvändaren danskt teckenspråk nästan helt flytande.

Case 7 – Akutfall

Detta utspelade sig för åtta år sedan. En döv, finsk ungdomsgrupp åker till Sverige på skidresa. En av deltagare skadar sig och behöver åka till sjukhuset. Deltagaren får vård, men inte tolk eftersom hen inte är svensk. Ledaren som följer med deltagaren lyckas dock få tag på en svensk bekant som kan ställa upp och beställa tolk till sig själv. Därmed behöver svensken också vara med på akutbesöket för att den finska deltagaren skulle få kommunikation på teckenspråk. Svårigheten här är att tolken endast tolkar till svenskt teckenspråk som vi även sett i fallet innan. Men tack vare att finskt teckenspråk och svenskt teckenspråk har många likheter underlättade det översättningen, till skillnad från danskt och svenskt.

Case 8 – Släktfester (flera fall)

Flera personer från olika nordiska länderna har vittnat om att de inte kan boka tolk till släktträffar, bröllop med mera om den döva personen inte är registrerad med personnummer eller är folkbokförd i det landet som arrangemanget är i.

Ett exempel: en norsk döv som är folkbokförd utanför Norge åker hem för att fira en norsk släktings födelsedag, men kan inte få tolk eftersom personen inte är folkbokförd i Norge. I stället måste den döva personen be en vän som också är tolkanvändare och folkbokförd i Norge att beställa tolk och sedan också följa med på släkträffen.

Det finns exempel på samma scenario i Danmark, även om det ska vara lättare för danska medborgare att få tolk i Danmark även om de bor i annat land. I sällsynta fall har det kunnat lösas för att den döva personen känner tolkarna väl, och de kunnat gå via privata tolkbolag. I Sverige finns inte detta kryphål eftersom allt går igenom regionerna och valfrihet kring tolk saknas.

Case 9 – Eget bröllop 1

Ett danskt-svenskt par tvingas bekosta tolkar själva eftersom de båda är folkbokförda i Sverige och även håller bröllopet i Sverige, och de därmed vet att och det var svårt att säkerställa kvaliteten på tolkning samt ingen möjlighet till danska tolkar eftersom det är utanför Danmark.

Case 10 – Eget bröllop 2

Ett annat svenskt-danskt brudpar är folkbokförda i Danmark och håller bröllop i Danmark. Att få danska tolkar är inga problem, men några svenska tolkar har de inte rätt till. Paret löser det genom att be sina svenska bröllopgäster att beställa svenska tolkar till bröllopet.

Case 11 – Gäst till ett hörande bröllop

En finsk tolkanvändare har hörande vänner som gifter sig i Finland, men tolkanvändaren får inte någon tolk på dessa bröllop eftersom hen är folkbokförd i Danmark.

Case 12 – Tillfälligt boende i grannlandet

En svensk döv är föräldraledig och flyttar tillfälligt till Norge för att den döva norska partnern ska ha närmare till arbetet, dit partnern i vanliga fall pendlar. Eftersom detta bara är tillfälligt väljer paret att inte byta adress från Sverige till Norge. Men eftersom de inte ändrar sin folkbokföring till Norge har den döva svensken inte rätt till tolk

överhuvudtaget.

Det tvingas lösa det genom att den norska partners förälder beställer tolk till den döva svensken. Ibland behöver föräldern inte vara på plats – om de känner tolken som ska arbeta. Då kan tolken hålla det hemligt att föräldern inte är med, men annars är föräldern tvungen att vara med.

Case 13 – Inbjudan till tv-intervju

En svensk tolkanvändare blir inbjuden till en tv-intervju med hörande personer i danskt programmet, men stöter snabbt på problem i tolkfrågan. Personen undersöker möjligheterna, tv-bolaget måste stå för tolkkostnaderna då tolkcentralen i Sverige inte tar uppdraget. Inspelningen blir aldrig av och personen i fråga tror att det kan handla om att det blev för krångligt med tolk. Personen själv hade inte tillräckligt med ork eller kunskap att driva det vidare för att lösa det.

Case 14 - Begravning

En finsk tolkanvändare som flyttar till Danmark och bosätter sig där får inte tolk när hen ska delta i en av sina nära släktingars begravning för att ta farväl. Orsak: hen är inte längre folkbokförd i Finland.

Case 15 – Reservpersonnummer

En svensk tolkanvändare flyttar till Danmark och bor där i några år, återvänder till Sverige men behåller folkbokföringen i Danmark ett tag av personliga skäl. Sedan stöter personen på problem kring socialförsäkringsfrågor och kan inte få tillbaka sitt personnummer, som tydligen har "arkiverats". I stället får svensken ett reservpersonnummer vilket skapar svårigheter att boka tolk hos tolkcentralen.

Här krävs det dialog under lång tid innan personnumret kan väckas till liv och "återlämnas" till personen. I det här fallet har det varit lättare för den danska partnern att få svenskt personnummer, än för personen i fråga att få tillbaka sitt personnummer.



Utfordringer

For å få en oversikt over de mobilitetsutfordringene som eksisterer for tegnspråkbrukere i Norden, ble Jannicke B. Kvitvær, Døves Nordiske Råd (DNR), engasjert for å skrive en rapport som beskriver situasjonen. Kvitværs rapport er basert på resultat fra tidligere beskrivelser av situasjonen, og på diskusjoner fra foregående seminarer.



Kvitvær presenterte sin rapport på det nordiske seminaret om mobilitet og tegnspråk. Presentasjonene var en innledning til videre diskusjon blant ekspertdeltakerne.

De mobilitetsutfordringene som ble tematisert på dette prosjektets seminar i september 2021, kan ordnes i følgende punkter:

- arbeid – barrierer for tegnspråkbrukere for å jobbe i de nordiske landene
- utdanning – barrierer for tegnspråkbrukere for å studere i de nordiske landene
- akutt behov for tolking på sitt eget språk
- tegnspråktolking i sosiale sammenhenger
- ikke universell praksis i Norden
- nasjonale personnummer som nøkkel til tolketjenester

Arbeidslivet er internasjonalt

Arbeidspendling over landegrenser er et dilemma for hørselshemmede arbeidstakere. De må i praksis velge om de ønsker rett til tegnspråkstøtte i forbindelse med arbeidet, eller på fritiden.

Hvis arbeidstakeren velger å bli boende i sitt hjemland, og pendle til

sitt arbeid i nabolandet, opprettholder hen retten til tegnspråkstøtte på sitt morsmål på fritiden.

Konsekvensen av dette valget er at hen ikke har rett til tolkestøtte på arbeidsplassen fordi hen ikke er bostedsregistrert, eller folkeregistrert i det landet hen jobber i.

Arbeidstakeren kan velge å flytte til samme land som arbeidsplassen. Da vil hen ha rett til tolking på arbeidsplassen. Det er folkeregistrering i samme land som man jobber i, som utløser denne rettigheten. Konsekvensen av dette valget er at hen da vil miste retten til å få tolketjenester på sitt morsmål på fritiden i det landet hen flyttet fra, dvs. der hen har sin familie, eventuelt sekundærbolig og nettverk.

De tegnspråklige som bor og jobber i grenseområder i Norden må i praksis velge om de ønsker tolkebistand i arbeidslivet eller på fritiden. I regioner der det å bo i ett land og jobbe i nabolandet er vanlig, vil dette dilemmaet angå tegnspråklige. Eksempler på slike regioner er storbyområdet Malmø-København, sørlige grensetrakter mellom Norge og Sverige samt grensebyene Haparanda-Tornio.

Internasjonalt oppdragsbasert arbeidsliv på tvers av landegrensene i Norden er krevende for tegnspråklige. Det er utfordrende å få dekket kostnader til tegnspråkstøtte til lengre midlertidige arbeidsoppdrag i nabolandene. Hvis en arbeidstaker må gjøre et arbeidsoppdrag i nabolandet, vil det være vanskelig å få dekket kostandene til tolking i et land som vedkommende ikke er folkeregistrert i.

Språkbarrieren vil kunne løses ved at arbeidsspråket er engelsk, men kostandene vil ikke dekkes på samme måte som når vedkommende utfører sitt arbeid i det landet vedkommende er folkeregistrert i. Denne utfordringen kan bidra til at hørselshemmede vanskeligere får de erfaringer, karriere- og utviklingsmuligheter som nordisk/internasjonalt arbeid ofte medfører.

Utdanning i nabolandet

Hørselshemmede studenter har generelt god tilgang til tegnspråktolking i høyere utdanning. Praksis i Norden er at universitetene og andre utdanningsinstitusjoner har ansvar for å tilgjengeliggjøre sin undervisning og ordne med tegnspråktolker til hørselshemmede studenter. Dette gjelder også utenlandske studenter eller elever.

Hvis undervisningsspråket er på et av de skandinaviske språkene, kan det medføre utfordringer for nye elever eller studenter. Da vil også tegnspråktolking skje på dette skandinaviske språket. Det er en utfordring for en ny student som ikke enda behersker det nye tegnspråket.

Erfaringsmessig er det i praksis umulig for en dansk tegnspråklig å få dansk tegnspråktolking på et svensk lærested. Det er både en kompetanse- og en kostnadsbarriere.

Det er få flerspråklige tegnspråktolker, tolker som både behersker svensk og dansk tegnspråk i Sverige. Det er liten praksis for at et annet lands tolkemyndighet dekker kostandene ved å sende egne lands tegnspråktolker over grensen for å utføre tolkeoppdrag ved nabolandets universitet.

Det er også krevende for studenter som skal begynne å studere ved et nabolands universitet, å lære seg nabolandets tegnspråk. Fravær av introduksjonskurs i det nye tegnspråket er en utfordring.

Som student i et nytt land vil det ta noen tid før folkeregistreringen er gjennomført. Det er en saksbehandlingstid på opptil seks måneder. I denne perioden har man ikke tilgang til tegnspråktolking på fritiden. Det hemmer innlæringen av det tegnspråket som benyttes i dette landet.

Akutt tolking

Tegnspråklige som får akutt behov for tolkebistand under et besøk i et naboland, har opplevd store kommunikasjonsproblemer. Språkbarrieren blir akutt ved at den tolkebistand som tilbys på det landets språk som man oppholder seg i, kan være uforståelig for den hørselshemmede.

Tilgjengeligheten til flerspråklige tegnspråktolker er en utfordring i Norden. Oversikt over tegnspråktolker som kan tolke på flere språk, oppleves i praksis som mangelfull. Fjerntolking med flerspråklige tolker kan være en løsning i akutte tilfeller, men dette systemet oppleves som umodent og utilstrekkelig.

Tegnspråktolking i sosiale sammenhenger

Hørselshemmede nordiske borgere har, som mange andre, familie og venner på tvers av landegrenser. Erfaringene fra de hørselshemmede er at behovet for tolkebistand ved deltakelse på sosiale sammenkomster i nabolandet ofte løses ved kreativ bruk av offentlige og private ressurser. Erfarte utfordringer er at tolketjenesten ikke dekker tolkebistand ved deltakelse på trivielle sosiale sammenkomster i nabolandet. Det er en utfordring både fordi tolketjenesten ikke dekker utgifter til tegnspråktolk og reise, og fordi det er begrenset tilgjengelighet på flerspråklige tolker i enkelte regioner og land.

Eksempelvis vil en hørselshemmede fra Island som deltar i en

slektnings begravelse i Norge, ha problemer med å få tolkebistand fra den islandske tegnespråkadministrasjon på grunn av kostnadene. En islandsk borger vil på samme måte ha problemer med å få islandsk tegnspråktolking fra norske tegnspråkadministrasjon, både på grunn av regelverk og mangel på islandske tegnspråktolker.

Ikke universell praksis i Norden

En gjennomgang av de enkelte lands regelverk, organisering og praksis på tegnspråktolkeområdet viser at det ikke er en universell nordisk praksis på dette området. Organiseringen av tolketjenesten i Sverige utmerker seg med ulikheter mellom de 21 tolkereregionene.

Omfanget av tolkebistanden i forbindelse med tolkeoppdrag utenfor landets grenser, og ulikheter i hvordan tolker bestilles, er to områder som det er variasjon på i Norden.

De hørselshemmede erfarer ulik fortolking av, og praksis på, hvilke type tolkeoppdrag som dekkes av det offentlige på land, regionnivå, og samfunnsområder. Ulikheten i de nordiske ordningene er en barriere for at hørselshemmede borgere i Norden skal ha den samme mobiliteten i regionen.

Nasjonale personnummer som nøkkel til tolketjenester

Fraværet av en nordisk tolkeformidling oppleves som en utfordring for hørselshemmede som må krysse nordiske landegrenser i forbindelse med arbeid, utdanning eller privatliv.

Hvor borgerne er folkeregistret, og i hvilket land de har sitt personnummer, regulerer all tolkebistand. Det er ikke mulig å bestille tolk i et naboland ved å identifisere seg med et annen lands personnummer.



Anbefalinger

Nordisk E-ID



Prosjektet anbefaler å fjerne hovedregelen i de nasjonale tolksystemene om at den som behøver tegnspråktolk skal være folkeregistret i det landet det ønskes tolkebistand i.

Hovedregelen kan være at man er folkeregistret i et nordisk land.

[Et felles nordisk personnummer er en ide som de nordiske parlamentarikerne har forkastet.](#) Det som kan være en løsning, er felles nordisk elektronisk identitet.

En nordisk E-ID kan være den felles nordiske digitale nøkkelen til å åpne velferdstjenester på tvers av landegrensene. En felles nordisk E-ID kan være en løsning på mange grensehinder i Norden. Det vil øke mobiliteten ved enklere tilgang til velferdstjenester, offentlig forvaltning inkludert skattemyndighetene, banktjenester, arbeid, studier og handel.

Hørselshemmede er en gruppe som har særlige behov for en slik felles nordisk identifiseringsløsning for å få samme mulighet for mobilitet som andre. Gruppen hørselshemmede tegnspråkbrukere og tegnspråktolketjenester kan være et utmerket pilotprosjekt for utprøving av felles nordisk E-ID-løsning.

Alternativt at Norden utvikler et «Nordisk tolkepass» som gir hørselshemmede bosatt i Norden, rett til et nærmere avklart omfang av tolketjenester ved opphold i Norden. Vi har lignende løsninger for eksempel i [det europeiske helsekortet](#) som dokumenterer at du har rett til dekning av nødvendig helsehjelp i et annet EØS-land på samme vilkår som oppholdslandets egne statsborgere.

Opplæring i nordiske tegnspråk

Problemet er nå at det finnes få, om noen, muligheter for hørselshemmede til å lære seg et annet nordisk lands tegnspråk før

flytting til, eller opphold i, et naboland. Prosjektet anbefaler å styrke mulighetene til å ta kurs i andre lands tegnspråk. Ved økt kompetanse i andre nordiske lands tegnspråk vil hørselshemmede raskere bli i stand til å kunne kommunisere på landets språk.

Flerspråklige tegnspråktolker

Slik situasjonene beskrives i dag er det få tegnspråktolker som behersker flere nordiske språk. Prosjektet anbefaler at flerspråklighet i tolkeutdanningen styrkes. At flere tegnspråktolker kan flere nordiske språk, og internasjonalt tegnspråk, vil styrke tolking for hørselshemmede som oppholder seg i naboland.

Statistikk

Omfanget av tolkeoppdrag over nordiske landegrenser er ikke kartlagt. Prosjektet anbefaler at det gjøres en nordisk statistikk på omfanget av denne tjenesten.

Fjerntolking

Tegnspråktolkning på distanse, videotolking, er trukket fram som en mulig løsning i akutte situasjoner. Flere nordiske land har en godt utbygd fjerntolkingstjeneste. Prosjektet anbefaler et tettere nordisk samarbeid om fjerntolketjenester i akutte situasjoner. Dette omfatter informasjonsutveksling om tjenesten, utredning om mulig sammenkobling av fjerntolkesentraler for å løse tolkeoppdrag på tvers av språk og utarbeidelse av refusjonssystemer mellom landene for slike tjenester.



Vider arbeid med tema i Norden

Grensehinderrådet



«Grensehinderrådet er et politisk oppnevnt organ som har fått i oppdrag av de nordiske regjeringene å fremme den frie bevegelsen innenfor Norden, både for enkeltpersoner og foretak.»

Denne rapporten leveres til Grensehinderrådets og benyttes i deres arbeid med de grensehindrene som her er redegjort for.

[Grensehinderrådet har en portal for å løpende rapportere om opplevde grensehindringer.](#)

[Nytt verktøy for inrapportering av gränshinder fick flygande start](#)

[Nordkalottens Grensetjeneste](#)

Tegnspråk i det nordiske språkfelleskapet

Nordisk ministerråd for utdanning og forskning (MR-U) har et hovedansvar for det nordiske samarbeidet om språk. Prosjektet oppfordrer til at målsetningen om at tegnspråk sikres en sterk stilling innenfor det nordiske språkfelleskapet videreføres i det kommende samarbeidsprogrammet. Prosjektet forslår at Det nordiske tegnspråknettverket (NTN) involveres i dette arbeidet.

Nordiska teckenspråksnätverkets rapport [Nordiska teckenspråk - Nordiske tegnspråk - Nordiske tegnsprog - Pohjoismaiset viittomakielet - Norræn táknmál - Avannaamiogatiigiinni ussersuutit](#)

Info Norden

« [Info Norden er Nordisk ministerråds informasjonstjeneste](#). Vi viser vei til deg som vil flytte, jobbe, studere, søke støtte eller starte bedrift

i Norden.»

Informasjon om de ulike tolketjenestene i Norden vil være et bidrag til nedbygging av grensehinder. Prosjektet oppfordrer Info Norden til å vurdere mulige informasjonstiltak om tema. En oversikt over de ulike lands og regioners regler og rettigheter er ønskelig.

Litteratur

A.S. Hartling og J.B.Niemelä (2021) Brevkasse: Hvor mange taler dansk tegnsprog?

<https://dansktegnprog.dk/brevkasse/spoergsmaal/hvor-mange-taler-dansk-tegnprog-1/>



Hoyer, K. og K. Alanne (red.) (2008) Teckenspråkens och teckenspråkigas ställning i Norden 2008.

www.kotus.fi/files/1987/Teckensprakens_stallning_i_Norden.pdf

Napier, J., R. McKee og D. Goswell (2020) Sign language interpreting: theory and practice. Sidney, The Federation press

Samarbeidsavtale mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige [Helsingforsavtalen]

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1962-03-23-2>

Om denne publikasjonen

Grenseløse tegn? – Mobilitet og tegnspråk i Norden



ISBN 978-91-88213-89-1

DOI:

<https://doi.org/10.52746/ISHC6013>

© Nordisk velferdssenter (maj 2022)

Forfatter: Gunnar Michelsen.

Prosjektleder: Gunnar Michelsen.

Ansvarlig forlegger: Eva Franzén.

Grafisk design: ETC.

Foto: Christina Lindström, Mostphotos.

Illustrasjoner: Rebecka Porse Schalin.

Nordens velferdssenter

Nordens velferdssenter er en institusjon innenfor [Nordisk ministerråds](#) sosial- og helsesektor. Vårt oppdrag er å bidra til videreutviklingen av velferdstiltak i Norden. Det gjør vi gjennom å utvikle den aktuelle kunnskapen. Med kunnskap som grunnlag, foreslår vi både politiske og praktiske forbedringer.

Nordens velferdssenter
Box 1073, SE-101 39 Stockholm

Besøksadresse: Slupskjulsvägen 30
Tel: +46 8 545 536 00
info@nordicwelfare.org

Nordens velferdssenter
c/o Folkhälsan
Topeliusgatan 20

FI-00250 Helsingfors
Tel: +358 20 741 08 80
info@nordicwelfare.org

[Finn flere av publikasjonene våre her.](#)